

DIAGNOZA STOSUNKÓW INTERPERSONALNYCH W KLASIE WG TECHNIKI J.L. MORENO

Opracowała: mgr Mariola Krasowska

Techniki socjometryczne stanowią narzędzie szybkiego i możliwie dokładnego badania dynamiki grupowej klasy, a zwłaszcza panujących w niej stosunków interpersonalnych. Techniki te są częścią składową tzw. **socjometrii** - czyli nauki zajmującej się ilościowym mierzaniem właściwości psychicznych cechujących grupę jako całość oraz stosunkami w niej panującymi.

Jednym z twórców socjometrii jest J. L. Moreno, i to jemu zawdzięcza ona swą nazwę. Popularność swą technika socjometryczna zawdzięcza szczególnie łatwemu zastosowaniu. Łatwość taka jest jednak tylko pozorna. Zastosowanie techniki do badań wymaga należytego przygotowania teoretycznego, a zwłaszcza znajomości zasad metodologicznych podnoszących znacznie wartość poznawczą tych badań.

Do najbardziej znanych obecnie technik tego rodzaju należą:

1. technika socjometryczna,
2. technika "zgadnij kto?",
3. plebiscyt życzliwości i niechęci,

Technika socjometryczna w ujęciu J. L. Moreno zasługuje na specjalną uwagę. Doczekała się ona wielu opracowań teoretycznych i zastosowań praktycznych m.in. w klasie szkolnej. Wartość socjometrii dla pedagogiki polega na tym że:

1. umożliwia ona wyodrębnienie tych jednostek w grupie, które wymagają szczególnej opieki wychowawczej.
2. pozwala racjonalnie organizować grupy robocze dla wykonania określonych zadań, harmonizować nieoficjalnie życie grupy z jej życiem oficjalnym,
3. ułatwia wyodrębnienie z grupy tej osoby, która ciesząc się zaufaniem wszystkich członków, może spełniać kierownicze funkcje - przewodniczącego samorządu klasowego, szkolnego itp.,
4. ułatwia obserwowanie w strukturze społecznej grupy zmian, zachodzących pod wpływem oddziaływania zmiennych kontrolowanych w określonym czasie,

5. umożliwia wymierne, ilościowe porównywanie grup i podgrup pod różnymi względami ich struktury wewnętrznej, stopnia integracji w wymiarze czasu i przestrzeni,
6. pozwala obserwować losy jednostek na tle grupy tzn. zmian ich statusu socjometrycznego, ilościowe przekształcanie się więzi psychologicznych z innymi członkami grupy.

Konstruowanie testu socjometrycznego

Badania socjometryczne w klasie szkolnej w ujęciu J. L. Moreno polegają na podaniu wszystkim jej uczniom specjalnie uprzednio sformułowanych i starannie przemyślanych pytań, dotyczących różnego rodzaju stosunków społecznych w ściśle określonych sytuacjach.

W odpowiedzi na każde pytanie uczniowie wymieniają nazwiska kolegów, którzy ich zdaniem spełniają wymagania sugerowane w danym pytaniu.

Pytania stawiane uczniom mogą odnosić się także do żywionych przez nich uczuć sympatii lub antypatii wobec niektórych kolegów i koleżanek klasowych, uznania lub braku wiary w ich przyjaźń, koleżeństwa, solidarności itd.

W przypadku takich pytań mamy do czynienia z pomiarem stosunków "przeciągania", czyli sympatii, przyjaźni, zaufania oraz "odpychania" tj. stosunków opartych na uczuciach, antypatii, wrogości, uprzedzeniach typowych dla grup nieformalnych.

Wszelkie tego rodzaju stosunki społeczne są związane z konkretnymi sytuacjami społecznymi. Postawione uczniom pytania powinny dokładnie określać owe sytuacje. Wymaga to niekiedy zastosowania bardziej uszczegółowionych pytań - określających dokładnie kryteria, według których uczniowie dokonywać będą wyborów.

Sformułowane w ten sposób pytania bywają nazywane testem socjometrycznym, a sytuacje społeczne opisane w pytaniach - kryteriami lub po prostu sytuacjami socjometrycznymi. Sytuacja socjometryczna może być rzeczywista bądź upozorowana.

Sytuacja rzeczywista uwzględnia realne potrzeby uczniów i stwarza warunki do bardziej spontanicznego i naturalnego dokonywania wyborów przez osoby badane niż w przypadku sytuacji upozorowanej.

WZÓR TESTU

Imię i nazwisko lub numer w dzienniku.....

Z kim z klasy najchętniej byś pojechał/a na wycieczkę? Wybierz **3 osoby** zaczynając od tej, z którą chciałbyś/chciałabyś najbardziej

1. ....
2. ....
3. ....

Po uporządkowaniu uzyskanych wyników w określony metodologicznie sposób otrzymujemy tzw. tabelę socjometryczną zwaną matrycą socjometryczną, która ukazuje między innymi:

- tzw. gwiazdy - najwięcej wyborów,
- osoby przeciętne - średnia ilość wyborów,
- osoby izolowane - bez wyborów.

Przy sporządzaniu tabeli socjometrycznej należy zwrócić uwagę na następujące zasady:

1. Tabela podzielona jest na kratki dające możliwość zobaczenia wszystkich kontaktów w układzie "każdy z każdym".
2. Wybory są uwidocznione w kratkach powstających wówczas, gdy kolumna po numerze z dziennika ucznia wybierającego przetnie się z poziomym rzędem właściwym dla danego dziecka wybierającego.
3. Punkty za wybory, które dziecko otrzymuje można obliczyć podsumowując liczby zawarte w poszczególnych kolumnach.

O wyborach dokonywanych przez dziecko dowiadujemy się z podsumowania zamieszczonego poniżej. (Przykładowa tabela).Dzięki zgromadzonym danym mamy ogólny obraz stosunków panujących w klasie.

Graficznym obrazem tabeli jest socjogram .Poszczególne wybory oznaczone są strzałkami, a wybory odwzajemnione za pomocą linii ze strzałkami dwukierunkowymi. Socjogram dokładnie pokazuje relacje między poszczególnymi uczniami, nauczyciel może więc łatwo ukierunkować swoje dalsze działania wychowawcze.

MATRYCA SOCJOMETRYCZNA III B

Nr w dzienniku	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.			
1.					2						1							3																
2.							2							1					3															
3.													3						1						2									
4.											1												3	2										
5.			2				1							3																				
6.											2	3						1																
7.		1															3					2												
8.		3												2											1									
9.																				3									2	1				
10.					1																				2			3						
11.	2					3												1																
12.	1					3					2																							
13.														1																				
14.			2																1															
15.			3				1											2																
16.						3					1												2											
17.		2					3							1																				
18.	1					2																		3										
19.		2	1											3																				
20.				2					1																									
21.					1						2					3																		
22.																		2															3	
23.				2								1													3									
24.				2							3													1										
25.		1									2																							
26.								1								3				2														
27.																								3									2	
28.											2															3		1						
29.									2																									1
30.									2					1																				3
31.			1																															
Punkty	4	9	9	6	1	14	4	4	5	4	13	3	1	17	0	3	3	9	7	6	2	11	12	5	6	8	2	6	5	2	5			
ilość wyborów	3	5	5	3	1	6	2	3	3	2	8	1	1	8	0	1	1	5	4	2	1	4	5	2	3	4	2	2	2	2	2	2		

3 pkt - pierwszy wybrany

2 pkt - drugi wybrany

1 pkt - trzeci wybrany

WZAJEMNE WYBORY

Z tabeli wynika, że w tej klasie mamy dwie „gwiazdy”-uczennica z numerem 14. i uczeń z numerem 11. Silniejszą pozycję ma dziewczyna, gdyż uzyskała 17 punktów. Silną pozycję wśród chłopów ma uczeń z numerem 6.(14 pkt) –choć wybrało go mniej osób niż nr11. Osobą odrzuconą przez grupę jest uczennica z numerem 15-nikt jej nie wybrał. Klasa szczególnie akceptuje osoby z numerami:22(11pkt) i 23(12 pkt),a także nr 2 i 3(po 9 pkt).itd.

SOCJOGRAM III B

